

Escriure sobre cine: Javier Marías

Pere Antoni Pons

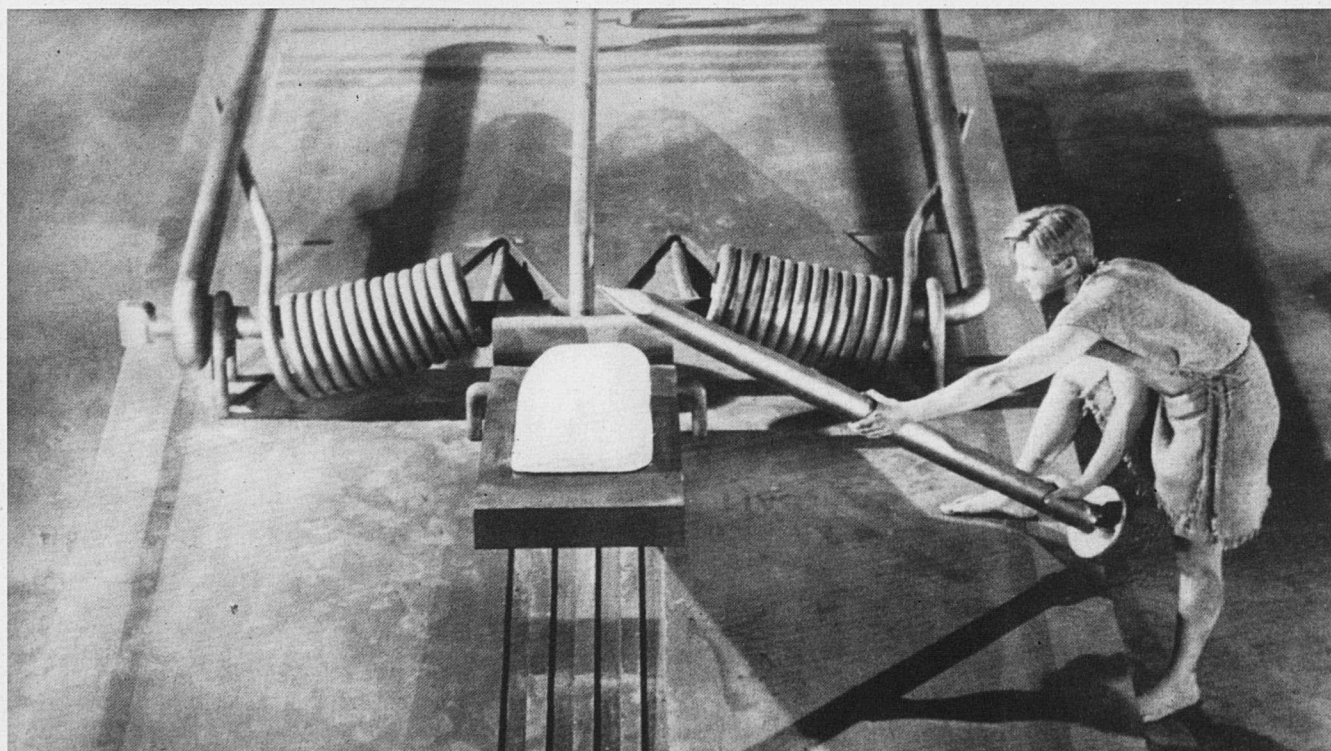
Un dels objectius més difícils i valuosos d'aconseguir per a tot aquell que escriu sobre literatura i sobre cine és expressar, amb els seus textos crítics, els mateixos sentiments i estats d'ànim, les mateixes emocions i experiències, que expressen els llibres i pel·lícules que comenta. Expressar els mateixos..., o inventar-ne de nous, que en siguin deutors però no subsidiaris. Justament aquest és un dels grans mèrits de Javier Marías: quan escriu sobre cine és capaç tant de recrear les pel·lícules per explicar-les millor, com d'utilitzar-les per explicar i entendre millor la vida i el món. Tots els articles recopilats en aquest volum que acaba de publicar (titulat significativament *Dónde todo ha sucedido. Al salir del cine*) ho demostren.

Un exemple perfecte de la primera part del mèrit, com a escriptor cinèfil, de Javier Marías (és a dir, de la seva capacitat hermenèutica creadora) és l'article que dedica a Scott Carey, el protagonista d'*El increíble hombre menguante* de Jack Arnold. Per exposar exactament quina és l'estupefacció i quin és el terror que provoca en els espectadors la desventura perversa de l'home minvant, Marías compara, primer, la seva peripècia desgraciada —el seu imparable procés d'empetiment— amb la d'altres monstres de l'imaginari popular, raonant que la seva és molt més espantosa perquè, a banda de ser irreversible, va empitjorant progressivament (a diferència de Dràcula, que és sempre igual, o de l'home llop, que es transforma a hores convingudes, Carey mai no para de decreïxer). Després, Marías

s'imagina com continua el periple terrible, què li passa a l'home minvant quan les càmeres ja no el poden seguir perquè ell, minúscul i desemparat, es perd per la gespa del seu jardí, que ja li és una jungla. I, finalment, Marías conclou que "lo más grave no son los peligros que allí le aguardan: lo más grave y desolador es que seguirá menguando hasta hacerse no sólo invisible, sino inconcebible, y que sin embargo no tendrá que morir por ello, sino que probablemente seguirá existiendo, y tendrá memoria". Explicació, més especulació, més invenció: amb aquest article Marías demostra que la manobra crítica més eficaç per desxifrar el tema o els continguts essencials d'una pel·lícula no és tant la intel·ligència argumentativa o reflexiva com la intel·ligència narrativa. És a dir: la intel·ligència que no solament no es conforma a descriure el que és l'obra sinó que, a més a més, relata el que podria ser. O, més exactament, relata el que l'obra és sense ser-ho.

La segona part del mèrit de Marías (és a dir, la seva habilitat per parlar i especular sobre el món, i per explicar-lo, partint d'un material estrictament cinematogràfic) es revela, per exemple, en un article titulat "Grupos salvajes", en què pren com a referència el mític western de Sam Peckinpah per tal d'explicar tota la violència moral i emocional de la victòria per 5-0 del Madrid contra el Barça de l'any 1995, just un any després d'un 5-0 en favor de l'equip blaugrana. L'article és la combinació entusiasta de dues èpiques: la del western i la del futbol.

El increíble hombre menguante.

Una combinació que, en el cas concret d'aquest partit i d'aquesta pel·lícula, no té res de gratuïta. Perquè aquell Madrid-Barça es va constituir amb els mateixos elements bàsics amb què està constituït també el film de Peckinpah: l'afany de venjança del Madrid, la melangia tèrbola i ferida d'uns companys d'equip que llavors ja no ho eren (Laudrup, antic jugador del Barça, jugava aquella temporada amb els blancs), l'instint sanguinari que obliga a fer tant de mal com sigui possible al rival, el respecte mutu entre els dos bàndols tenyit per l'enemistat més exacerbada, la pietat retrospectiva dels seguidors del Barça en assabentar-se en la pròpia carn què vol dir ser humiliat de manera tan implacable, el desfici dels seguidors del Madrid en adonar-se que una victòria tan contundent tampoc no els cura del tot la derrota infligida l'any anterior... No: la comparació entre la pel·lícula i el partit no és, en absolut, gratuïta. Encara que Laudrup fos molt més pusil·lànim i molt menys heroic que Robert Ryan, i encara que Cruyff, en ser tirotejat a gols pel seu antic amic i deixeble, resultés molt menys tràgic que

William Holden, tan orgullós, morint abraçat a una metralladora...

Grupo salvaje.

Evidentment, els dos articles esmentats són només una minúscula mostra del que és i dona Javier Marías escrivint sobre cine. És una mostra prou significativa, però. Perquè, si bé és cert que en el llibre també hi ha articles en què, des de la més fervorosa i experta cinefília, Marías comenta, discuteix i polemítza sobre moral i sobre política, sobre amor i sobre solitud, sobre l'amistat i el respecte, sobre la dignitat i la falsedat, sobre el geni i la memòria i l'oblit (sobre campanades i vents i fantasmes), també és ben cert que amb els dos articles que he triat n'hi ha prou per insinuar el llibre sencer: què ofereix i què representa, i, molt especialment, quina convicció el sosté. A saber: la convicció que el cine, a més d'un art imprescindible i un instrument per entendre el món, és sobretot una manera de viure en plenitud. Perquè les pel·lícules són un dels pocs llocs on tot (tot) ha succeït; i, molt més important encara, un dels pocs llocs on a nosaltres ens ha estat concedit d'assistir-hi. ■